

LOKAKUU

Mikkelinpäivä (Mikon päivää (29.9) seuraava sunnuntai)
- Kansan työkalenterissa Mikkelin päivään meänessä tuli sadon olla korjattuna ja lehmien navetassa.
- Mikkelin päivästä alkoi myös palkoillisen palvelusväen vapaa viikko.

Korvapuusti-päivä (4.10)

Pyhän Birgitan muistopäivä (7.10)

- Birgitan muistopäivä muistuttu vanhaa kansaa nuotanteon aloittamisesta. Kun sadonkorjuusta oli selvitty, alkoi talvinuotan kutominen.

Vanhustenviikko (6-13.10)
Eläinten viikko (4-10.10)

Kansainvälinen kananmunan päivä (lokakuun 2. sunnuntai)

Aleksis Kiven päivä (10.10)

Isovanhempien päivä

(lokakuun 3. sunnuntai)
- Tavoitteena on lähentää eri sukupolvia toisiinsa, lisätä perinnetietoutta ja saada luontevia yhteistoimintamuotoja ikäihmisten ja lasten välille.

Simonpäivä (28.10)

- Simon päivänä maat ja vedet alkavat jäätymään.

Halloween (31.10)

Kesäaika päättyy

- Kelloja siirretään yksi tunti taaksepäin

Luonnossa tapahtuu lokakuussa

- Eteläisessä Suomessa ruska on värikkäimmillään.
- Sieniäika parhaimmillaan.
- Viimeiset perhoset voi nähdä lennossa.
- Hyönteiset hakeutuvat talvikätköihin.
- Viimeistään lokakuussa siili aloittaa talvihorroksensa. Siili talvehtii muun muassa lehti ja risukasoissa, joten niiden talvesta selviämistä voi auttaa jättämällä puutarhan nurkille lehtikasoja.
- Useimmat muuttolinnut muuttavat etelään lokakuussa.

Puutarhassa ja kasvimaalla tapahtuu lokakuussa

- Lokakuussa on harvoin vielä kovia pakkasia, joten ajankohtaista on puutarhan laittaminen talvikuntoon: lehtien haravointi ja kasvimaan siivous. Keväällä on mukavampi aloittaa puutarhatyöt kun suurimmat puutarhajätteet on siivottu pois jo syksyllä.
- Lokakuussa ei ole vielä liian myöhäistä istuttaa kukkasipuleita.
- Puutarhan puut ja pensaat on hyvä suojata verkoilla jo syksyllä. Puiden ja pensaiden kuori on etenkin jänisten herkkua.

Maatilalla tapahtuu lokakuussa

- Kanojen luonnollinen muninta loppuu ja niillä alkaa sulkasato.
- Lampaiden astutuskausi käynnistyy.

Kerää luonnosta askartelu materiaalia talteen yhdessä iäkkäiden kanssa

- Luonnonmateriaalien kerääminen ”talteen” ja niiden käsittely säilyttämistä ja jatkokäyttöä varten on mukavaa yhteistä puuhaa ja onnistuu toimintakyvyn rajoitteista huolimatta. Jos osallistujien toimintakyky ei riitä lähtemään luontoon asti, voi luonnonmateriaaleja tuoda asukastiloihin ja loppu käsitellä ne siellä yhdessä iäkkäiden kanssa.

Materiaali	Käsittely
<p>Pihlajanmarjat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Voidaan käyttää esimerkiksi helminauhoina ja niitä voidaan käyttää erilaisissa askarteluissa talven mittaan. - Säilyttävät kauniin värinsä kuivuessaan. - Sopivat kuivattuina myös esimerkiksi lintujen talviherkkuihin. 	<ul style="list-style-type: none"> - Pihlajanmarjat, jotka on tarkoitus kuivata olisi parasta kerätä siinä vaiheessa, kun eivät ole vielä täysin kypsän punaisia vaan hieman oranssiin vivahtavia. - Pihlajanmarjoja voi pujottaa neulalla lankaan. Vaihtoehtoisesti marjat voi pujottaa myös rautalankaan, joka on helpompi tapa. Pujottamista helpottaa myös suurempien marjojen, kuten orapihlajan tai ruusunmarjojen käyttö. Valmiit nauhat voi laittaa esimerkiksi henkariin roikkumaan ja kuivumaan kuivaan ja ilmavaan paikkaan.
<p>Sammal</p> <ul style="list-style-type: none"> - kts kesäkuu 	
<p>Ruskalehtien prässäys</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ruskalehdissä on kauniita värejä ja niitä voidaan prässätä kuivumaan myöhempää askartelua varten. Ruskalehtiä voi kuivata myös sellaisenaan mutta tällöin ne yleensä käpristyvät. 	<ul style="list-style-type: none"> - Lehdet prässätään asettamalla ne imukykyisen paperin (sanomalehti) väliin. Asettamalla paperi arkit päällekkäin ja niiden päälle jäykkä levy ja lopuksi painoksi esimerkiksi kivi, tiili tai painavia kirjoja). Kuivuminen kestää 1-2 viikkoa. Välillä kannattaa tarkistaa lehtien kosteus ja vaihtaa sanomalehdet jos ne ovat kosteita. Näin vältetään lehtien homehtuminen.
<p>Käpyjen kuivaus</p> <ul style="list-style-type: none"> - kts syyskuu 	
<p>havut</p> <ul style="list-style-type: none"> - kts tammikuu 	
<p>Tammerhojen keräys ja kuivaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tammenterhoista voi askarrella esimerkiksi korva- tai kaulakoruja. Ne sopivat myös esimerkiksi avaimenperien askarteluun. 	<ul style="list-style-type: none"> - Tammenterhoja voi löytää tammien alapuolelta. Ne sopivat askarteluun sellaisenaan. Kun keräät tammenterhoja, niin yritä löytää myös tammenterhonkanta, jonka voi liimata kiinni varsinaiseen tammenterhoon.

Ennustetaan säätä!

Kautta aikojen säitä on ennustettu luonnon merkeistä. On tarkkailtu pilvien kulkua, lintujen lentotapaa tai taivaan rannan väriä. Nämä kaikki kertovat tulevasta säästä. Säähän liittyy myös paljon sananparsia, jotka antavat paljon johtolankoja sään ennustamiseen. Yhdessä on kiva muistella säähän liittyviä sanontoja ja tulkita vallitsevaa säätä. Mahdollisesti ennustaa myös tulevaa. Lähitulevaisuuden säätä on yllättävänkin helppo ennustaa.

Milloin?

01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12

— Milloin mahdollista? — Sesonki

Vaikeusaste & erityisvaatimukset:

Toiminnan kesto:

½h ->

Kustannukset:

€ €€ €€€

Tarvikkeet ja työvälineet:

- (Sananparsia ja muita luettavia luonnonmerkkejä (kts. liite))
- (Kirjallisuutta sään tulkinnasta)

Työohje:

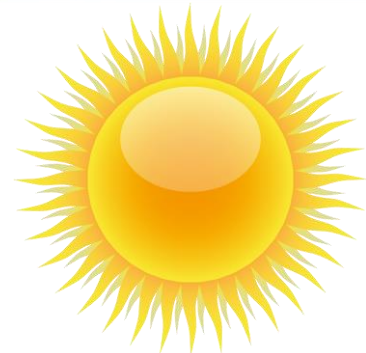
- Muistelkaa yhdessä millaisia sään ennustamiseen liittyviä sananparsia/luonnon merkkejä tiedätte. Miettikää yhdessä mitä niillä tarkoitetaan.
- Ohjaaja voi myös lukea olemassa olevia sananparsia ja niitä voidaan yhdessä pohtia.
- Yhdessä voidaan myös ennustaa säätä ja katsoa käykö ennuste toteen.

Ohjaajalle:

- Liitteisiin on koottu erilaisia säihin liittyviä sananparsia sekä ennusteita. Jos osallistujille ei muistu mieleen omia, voidaan yhdessä käydä läpi näitä ja miettiä niiden tarkoituksia sekä yrittää ennustaa vallitsevaa säätä ja siinä mahdollisesti tulevia muutoksia.
- Perimätietojen mukaan ennen sadetta aamusella ruskottaa, aamusumu nousee ylös, taivaan laki näyttää aamusella tai illalla hyvin korkealta, iltataivas on harmaa ja tuuli kiihtyy.
- Kaunista ja kuivaa säätä ennustavat mm. matalalla oleva merivesi, vahva aamukaste sekä aamupäivän tuulen tyyntyminen iltapuolella.
- Myös muuta luontoa kannattaa seurata: linnut siirtyvät myrskyn lähestyessä lentämään matalalla, tulppaanit ja apilat vetäytyvät nappuun sateen lähestyessä, mutta aukeavat jälleen auringon tullessa esiin.

Toimintarajoitteiden huomioiminen:

- Säätä puhuminen ja sen seuraaminen ei katso aikaa eikä paikkaa. Säätä voi puhua vuodentai vuorokaudenajasta riippumatta.
- Toimintaan osallistuminen ei vaadi juurikaan toimintakykyä. Jokainen voi olla mukana.

Kankaanpainantaa puutarhan sadolla

Yksilöllisiä asusteita, pyyhkeitä, kasseja tms. saa painamalla itse kankaaseen haluamiaan kuvioita kangasväreillä. Painantaan voi keksiä leimasimia mielikuvituksen mukaan, mutta kauniita kuvioita saa esimerkiksi vihannesten tai hedelmien puolikkailla. Perunan puolikkaaseen voi veistää erilaisia kuvioita veitsellä. Myös erilaiset puiden lehdet sopivat leimasimiksi.

Milloin?

01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12

— Milloin mahdollista? — Sesonki

Vaikeusaste & erityisvaatimukset:

- Veitsen käyttö, sorminäppäryys, siveltimen käyttö

Toiminnan kesto:

1-2 h + kuivumisaika

Kustannukset:

€ €€ €€€

Tarvikkeet:

- Painettavia tekstiileitä (pyyhe, tyynty-, laudeliina...)
- "Leimasimia" (omena, sipuli, peruna, herkkusieni...)
- Kangasvärejä
- Sanomalehteä, siveltimiä, sieniä, veitsi, kertakäyttölautasia
- Silitysrauta

Työohje:

1. Suojaa työalue esim. sanomalehdillä tai vahakankaalla.
2. Laita paidan, kassin tai muun painettavan väliin sanomalehteä ettei väri tule läpi.
3. Valmista "leimasimet". Leikkaa omena, sipuli, herkkusieni tms. puoliksi. Perunan voi leikata puoliksi ja veistää veitsellä pintaan erilaisia kuvioita.
4. Imeytä kasviksen pinnalta liika kosteus painamalla sitä talouspaperilla.
5. Laita maalia kertakäyttölautaselle. Ota maalia siveltimeen ja levitä se kasviksen leikkauspinnalle.
6. Aseta kasvis varovasti maalattu pinta alaspäin kankaalle. Paina tiukasti, jotta kuvio siirtyy kankaalle ja keinuta kasvista kevyesti, jotta maali tarttuisi koko alueelle, mutta varo sotkemasta kuviota.
7. Kun tekstiiliin on painettu mieluisen määrä kuvioita, anna maalin kuivua perusteellisesti.
8. Kun maali on kuivunut, silitetään kangas nurjalta puolelta (noudata maalin valmistajan ohjeita). Silittämisen jälkeen maalit kestävät pesemistä.

Ohjaajalle:

- Painettavaksi käy mikä tahansa tekstiili esimerkiksi t-paita, kassi, tyyntiliina, laudeliina tms.
- Painamisessa tulee huomioida, ettei väriä tule kankaaseen liian paksult.

Toimintarajoitteiden huomioiminen:

- Jos siveltimen käyttö on hankalaa voi väriä levittää esimerkiksi sienellä töpsöttämällä tai painamalla kasvis suoraan maaliin ja siitä kankaalle.

Lokakuu

Sipulikukat jouluksi (hyötäminen)

Joitakin sipulikasveja voidaan kukittaa sisätiloissa Jouluksi. Tätä kutsutaan hyötämiseksi, jossa kasvien normaali vuosirytmä sekoitetaan ja saadaan ne kukkimaan "väärään" aikaan. Kukkaan saattaminen kestää kukasta riippuen sipulin istutuksesta noin 2-4 kk. Hyödettäviä kukkia ovat muun muassa hyasintti, krookus, kieli, tulppaani, amaryllis ja tasetti (sarjanarsissi).

Milloin?

01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
■								■			
								■			

■ Milloin mahdollista? ■ Sesonki

Vaikeusaste & erityisvaatimukset:

- Kohtuullinen sorminäppäryys

Toiminnan kesto:

½-1 h

Kustannukset:

€ €€ €€€

Tarvikkeet ja työvälineet:

- Hyödettäviä kukkasipuleita/-mukuloita
- Ruukkuja
- (Kevytsoraa, jos ruukussa ei ole reikiä)
- Multaa

Työohje:

1. Levitä istutusastian pohjalle kerros kevytsoraa, varsinkin jos astiassa ei ole reikiä.
2. Levitä soran päälle hyvälaatuaista multaa.
3. Istuta sipulit multaankin siten, että sipulista jää 1/3 näkyviin.
4. Sipulit tarvitsevat kylmäkäsittelyä, jonka aikana ne juurtuvat: sijoita sipulit noin 8-10 viikoksi pimeään ja viileään (alle 10 astetta). Pidä multa hiukan kosteana koko ajan.
5. Juurtumisen jälkeen astiat siirretään valoisaan ja lämpimään paikkaan. Ajoita valoon ja lämpöön siirto 3-4 viikkoa ennen haluttua kukinta-aikaa.

Ohjaajalle:

- Istutusastiana voi käyttää esimerkiksi erilaisia koreja, jotka voi joulun alla koristella jäkälillä, sammalilla, havuilla tms. koristeilla.
- Jotkut joulukukat ovat hyvin voimakastuoksuja ja myrkyllisiä.
- Istutukset tarvitsevat viileän säilytystilan kylmäkäsittelyä varten, jollaiseksi käy muun muassa kellari tai maahan kaivettu kuoppa, johon ruukku sipuleineen upotetaan ja peitetään lehtikarikkeella.
- Kukintaa voi nopeuttaa ostamalla valmiiksi kylmäkäsittelyä mukuloita ja sipuleita. Ne voi laittaa suoraan istutuksen jälkeen lämpöiseen ja valoisaan kasvamaan ja kehittymään.

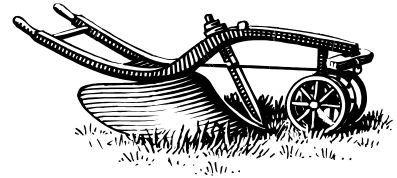
Toimintarajoitteiden huomioiminen:

- Toimintaa voi toteuttaa pöydän ääressä.
- Kukkasiipulit ovat kokonsa puolesta helppoja käsitellä heikentyneellä toimintakyvylläkin.

Muistelu

Muistelu kuuluu ihmisen jokaiseen elämänvaiheeseen ja muistojen avulla käydään läpi elettyä elämää. Muistelulla on paljon myönteisiä vaikutuksia iäkkäälle, se vahvistaa muun muassa identiteettiä, kietoo menneen ja nykyisen yhteen sekä tuo usein kertojalle ilon ja merkityksen kokemuksia saadessaan jakaa elämäntarinaansa. Muistelua voidaan tuoda jokaiseen arjen hetkeen, se voi olla järjestettyä tai spontaania.

Milloin?

01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12

— Milloin mahdollista? — Sesonki

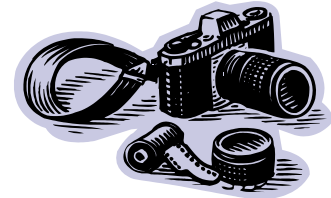
Vaikeusaste & erityisvaatimukset:

Toiminnan kesto:

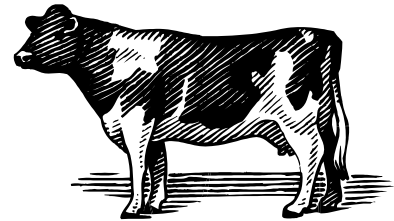
Kustannukset:

€ €€ €€€

Tarvikkeet ja työvälineet:

- Muistoja herättäviä vanhan ajan tavaroita, valokuvia, ruokia, tuoksuja, lauluja, tarinoita jne.

Työohje:

- Muistelu voi olla järjestettyä tai spontaania ja sille on annettava oma aikansa ja mahdollisuus kehittyä.
- Muistelussa voidaan päästä alkuun esimerkiksi tuomalla paikalle vanhan ajan maatalous työvälineitä.
- Vanhat valokuvat herättävät usein myös muistoja ja osallistujia voidaan pyytää ottamaan mukaan joka itselle tärkeä kuva, josta voi muille halutessaan kertoa.
- Tuoksut ovat iäkkäille tärkeitä, esimerkiksi tervan tai juhannusrusun tuoksu.
- Myös vanhat laulut ja tarinat toimivat muisteluiden aiheena ja muisteluiden lomassa voidaan myös laulaa.

Ohjaajalle:

- Vanhojen tavaroiden vastapainoksi voidaan näyttille ottaa myös nykyisiä vastaavanlaisia työvälineitä.
- Iäkkäät kertovat mielellään menneistä ja heille on tärkeää saada levittää tietoa entisajan elämästä myös nuoremmille sukupolville tiedoksi. Yksi vaihtoehto onkin kutsua paikalle vaikka läheisen päiväkodin lapsia kuulemaan arvokkaita kokemuksia.

Toimintarajoitteiden huomioiminen:

- Toiminta onnistuu toimintarajoitteista huolimatta ja jokainen voi tulla paikalle ainakin kuuntelemaan ja katselemaan.